

Skoðunarhandbók – leiðbeiningar

Hross

Nóvember 2016

Efnisyfirlit

1. Inngangur	4
1.1. Lagagrunnur	4
1.2. Verklag	4
1.3. Framkvæmd skoðunar	5
1.3.1. Undirbúningur og skipulag skoðunar.....	5
1.3.2. Verklag við synjun aðgangs að starfsstöðinni	6
1.3.3. Framkvæmd skoðunar.....	6
1.3.4. Myndatökur.....	7
1.3.5. Skoðunarskýrsla	7
1.3.6. Næsta skoðun- frestur til úrbóta.....	7
1.3.7. Samantekt	7
1.3.8. Gjaldtaka	8
1.3.9. Viðhalds- og úrbótaáætlanir.....	8
1.4. Mat á athugasemdum og eftirfylgni	9
1.4.1. Mat á athugasemdum og skoðunatriði	9
1.4.2. Eftirfylgni – þvingunaraðgerðir	9
II. Þáttur - Fóður	14
1. Inngangur	14
1.1. Lagagrunnur	14
1.2. Mat á athugasemdum við skoðunatriði	14
4. Byggingar og búnaður	15
4.22. Meindýr / smitvarnir	15
4.22.1. Meindýr / smitvarnir	15
4.23. Þrif.....	15
4.23.1. Verklag þrifa	15
4.26. Aukaafurðir úr dýrum, úrgangur og/eða mengandi efni	15
4.26.1. Verklag við aukaafurðir úr dýrum (ABP), úrgang og/eða mengandi efni.....	15
5. Vörumeðferð.....	16
5.24. Umbúðir og beit	16
5.24.1. Verklag við umbúðir og beit	16
5.24.2. Aðskilnaður í geymslu og meðferð fóðurs	16
5.24.3. Skráningar á notkun plöntuvarnarefna og sæviefna	16
5.24.4. Skráningar á notkun sáðvöru	16
6. Framleiðslustjórnun	17
6.21. Móttaka.....	17
6.21.1. Skráningar við móttöku	17
III. Þáttur - Hollustuhættir.....	18
1. Inngangur	18
1.1. Lagagrunnur	18
1.2. Mat á athugasemdum við skoðunatriði	19
4. Byggingar og búnaður	20
4.32 Umhverfi.....	20
4.32.1 Umhverfi útihúsa	20
5. Vörumeðferð.....	20
5.33.1. Sjúkdóma- og lyfjaskráning.....	20

7. Neytendavernd	21
7.31. Rekjanleiki	21
7.31.1. Merking gripa	21
7.31.2. Hjarðbók	21
7.31.3. Úrbætur	21
IV. Þáttur - Dýravelferð	22
1. Inngangur	22
1.1. Lagagrunnur	22
1.2. Mat á athugasemdum viðskoðunaratriði	22
8. Dýrasjúkdómar	23
8.45. Smitvarnir	23
8.45.2. Smitgá á býli	23
8.45.3. Dýrahræ	23
9. Dýravelferð	23
9.42. Byggingar	23
9.42.1. Slysahætta í hesthúsi	23
9.42.2. Hönnun á rými - Geymsla á fóðurbæti/hættulegum efnum	23
9.42.3. Samskipti hrossa	23
9.42.4. Gerði	23
9.43. Búnaður	24
9.43.1. Lýsing	24
9.43.2. Loftgæði og loftræsting	24
9.43.3. Neyðarrýming	24
9.44. Aðbúnaður, umhirða og meðferð	24
9.44.1. Brynning	24
9.44.2. Hreyfigeta	24
9.44.3. Eftirlit með hrossum á húsi	24
9.44.4. Hreinleiki hrossa	24
9.44.5. Hófhirða	24
9.44.6. Stíur – rými	25
9.44.7. Útivist	25
9.44.8. Hljóðmengun	25
9.44.9. Holdafar	25
9.44.10. Húð og hárafar – innri og ytri óværa	26
9.44.11. Undirlag	26
9.44.12. Gerði – rými – þrif - undirlag	26
9.45. Útigangur	26
9.45.1. Skjól	26
9.45.2. Umhverfi – gjafasvæði/slysahætta	26
9.45.3. Eftirlit með hrossum á útigangi	26
9.45.4. Fóðrun/beit og brynning	27
9.45.5. Hófhirða	27
9.45.6. Holdafar	27
9.45.7. Húð og hárafar – innri óværa	27
9.45.8. Aðstaða til ytra eftirlits	27
9.45.9. Hópaskipting hrossa	27
9.46. Notkun	27
Tæknivæddar þjálfunarstöðvar	27
9.46.1. Aukið hreinlæti – Tæknivæddar þjálfunarstöðvar	28

9.46.2. Sérfræðipækking – Tæknivæddar þjálfunarstöðvar.....	28
9.46.3. Aukið eftirlit – Tæknivæddar þjálfunarstöðvar	28
9.46.4. Skráning dagbókar – Tæknivæddar þjálfunarstöðvar.....	28
Hestaleigur og reiðskólar	28
9.46.5. Skráning dagbókar – Hestaleigur og reiðskólar.....	28
9.46.6. Önnur eftirlitsatriði – Hestaleigur og reiðskólar.....	29
9.80. Úrbætur	29
9.80.1. Úrbætur.....	29

1. Inngangur

Skoðunarhandbók þessi er ætluð starfsmönnum Matvælastofnunar sem starfa við leyfisveitingar og eftirlit hjá aðilum í frumframleiðslu sem halda dýr, framleiða matvæli úr dýraafurðum og fóður og eru undir eftirliti Matvælastofnunar skv. lögum nr. 55/2013 um dýravelferð, nr. 25/1993 um dýrasjúkdóma og varnir gegn þeim, um matvæli nr. 93/1995 og nr. 22/1994 um fóður. Eftirlitsaðilum ber að framfylgja lögum og skulu annast opinbert eftirlit í samræmi við skjalfestar verklagsreglur sem í eru fyrimæli til starfsfólks sem sinnir opinberu eftirliti.

Tilgangur bókarinnar er að veita starfsfólki sem starfar við eftirlit með frumframleiðslu leiðbeiningar um hvernig skuli skipuleggja og framkvæma leyfisúttektir og samræmt eftirlit.

Leiðbeiningar þessar koma ekki í stað ákvæða í lögum og reglugerðum.

Skoðunarhandbókinni er skipt í inngang og fjóra efnisþætti:

- II. þáttur fjallar um eftirlit með fóðri á búum
- III. þáttur fjallar um eftirlit með hollustuháttum á búum
- IV. þáttur fjallar um eftirlit með dýravelferð á búum

1.1. Lagagrunnur

Sjá undir hverjum þætti.

1.2. Verklag

Gæðakerfi Matvælastofnunar byggir á verklagsreglum, vinnulýsingum og leiðbeiningum ásamt eyðublöðum og gátlistum. Skoðunarhandbækur eru leiðbeiningaskjöl í gæðahandbók Matvælastofnunar. Þessi handbók er leiðbeiningaskjal með auðkennið LBE-132 Hross – skoðunarhandbók. Hún er til stuðnings vinnulýsingu VLÝ-002 Eftirlit; sláturhús, vinnsla matvæla og fóðurs sem tilheyrir verklagsreglu VLR-021 Eftirlit. Beiting þvingunaraðgerða fer eftir verklagsreglu VLR-022. Þegar grunur er um mögulegt brot á velferða dýra er unnið samkvæmt verklagi í VLY-045 um úrvinnslu dýravelferðarmála. Hún tilheyrir VLR-021 Eftirlit.

Útgáfa leyfa til frumframleiðslu afurða úr dýrum, öðrum en sauðfé og hrossum, fer eftir verklagsreglu VLR-017.

Við skoðanir er stuðst við gátlista fyrir viðkomandi dýrategund. Niðurstöður skoðunar eru færðar í eftirlitsgagnagrunninn ÍsLeyf.

II. þáttur Fóður og III. þáttur Hollustuhættir eru í megindráttum byggðir upp á fimm köflum.

1. Inngangur
4. Byggingar, búnaður og umhverfi
5. Vörumeðferð, s.s umhirða gripa og geymsla á fóðri
6. Framleiðslustjórnun
7. Neytendavernd

Kaflar 4-7 lýsa kröfum sem gerðar eru til þess efnis sem kaflinn fjallar um og hvernig eftirliti er háttáð. Hverjum kafla er skipt upp í mismunandi marga undirkafla, sem hver um sig samanstendur af nokkrum skoðunatriðum.

IV. þáttur Dýravelferð (aðbúnaður og velferð dýra, smitvarnir) er byggður upp á þremur köflum, en þar er sama fyrirkomulag varðandi kaflaheiti og undirkafla eins og útskýrt er hér að ofan. Kaflarnir í IV. þætti heita

4. Byggingar og búnaður
8. Dýrasjúkdómar
9. Velferð (Aðbúnaður, umhirða og velferð dýra)

1.3. Framkvæmd skoðunar

Tilfni skoðana getur verið mismunandi, s.s.

- Reglubundin skoðun
- Eftirfylgniskoðun
- Ábending/kvörtun
- Sýnataka
- Umbeðin
- Annað

1.3.1. Undirbúningur og skipulag skoðunar

Að jafnaði gildir sú regla að framkvæma skoðun án þess að gera boð á undan sér, þó getur verið nauðsynlegt að hafa samband við umráðamann/rekstraraðila áður en mætt er á staðinn til að tryggja viðveru hans eða fulltrúa. Ef umráðamaður/rekstraraðili eða fulltrúi hans er ekki viðstaddur skal óskað eftir leyfi hans til að framkvæma skoðunina. Í skoðunarskýrslu skal þess getið hverjir voru viðstaddir við skoðun.

Skipulag eftirlitsferða

Við skipulag og undirbúning skal styðjast við vinnulýsingu [VLY-002](#) í gæðahandbók.

Áður en farið er í eftirlit skal athuga eftirfarandi atriði:

- Niðurstöður úr síðustu skoðun
- Kanna hvort búið sé í gæðastýringu í sauðfjárrækt
- Kanna hvort umráðamanni beri að bólusetja við garnaveiki og hvort því hafi verið framfylgt
- Upplýsingar úr búfjárefartilitsgagnagrunninum bustofn.is (fjöldi dýra á búinu og fóðurstaða)

Eftirfarandi þarf að hafa meðferðis:

- Skilríki frá Matvælastofnun
- Hrossahald – gátlisti, GAT-046
- Tæki s.s. hitamæli, rakamæli, ljósmæli, gasmæli, vasaljós og málband/lasermæli.
- Sýnatökuútbúnað ef um sýnatökur er að ræða

- Hrein hlífðarföt (hlífðargalli og stígvél). Æskilegt að nota einnota skóhlífar að auki og að hafa einnota hlífðarföt til vara
- Spjaldtölva þar sem það á við
- Myndavél
- Eyðublað „Tilkynning Handlagning lyfja“, EBL-019

Fagleg nálgun:

- Skoðunarmaður kynnir sig og lýsir tilgangi og fyrirkomulagi skoðunar fyrir umráðamann/rekstraraðila
- Umráðamaður/rekstraraðili er upplýstur um að heimild sé fyrir myndatökum við skoðun
- Sé vitað um eða grunur er um smitsjúkdóm á býlinu skal gera sérstakar varúðarráðstafanir
- Bíll skal vera hreinn, bæði að utan og innan
- Séu fleiri með í för við skoðun, skulu þeir kynntir umráðamanni/rekstraraðila
- Skoðunarmaður má ekki að hafa gæludýr með við skoðun
- Stígvél skulu þvegin áður en farið er úr gripahúsinu, ef ekki er notast við einnota hlífðarföt

1.3.2. Verklag við synjun aðgangs að starfsstöðinni

Samkv. matvælalögum er matvælafyrirtækjum skylt að veita óhindraðan aðgang til eftirlits á þeim stöðum þar sem framleiðsla eða dreifing matvæla á sér stað (1. mgr. 24.gr. matvælalaga). Enn fremur kemur fram að opinberum eftirlitsaðila skuli heimill aðgangur til skoðunar og eftirlits, þar á meðal töku sýna og myndatöku, að öllum þeim stöðum sem lög þessi og stjórnvaldsreglur ná yfir og er heimilt að leita aðstoðar lögreglu ef með þarf (1. mgr. 30.gr.b sömu laga). Ekki er krafist dómsúrskurðar. Skoðunarmaður sem er synjað um aðgang að matvælafyrirtæki vinnur skv. vinnulýsingu [VLY-051](#).

Skv. 34.gr. laga um velferð dýra kemur fram að MAST sé heimilt að fara í eftirlitsheimsóknir á hvern þann stað sem dýr eru haldin til að kanna aðstæður og aðbúnað þeirra og við beitingu þvingunarúrræða. Ekki er heimilt að fara í þessum tilgangi m.a. í útihús án samþykkis eiganda nema að fengnum dómsúrskurði. Ef grunur er um alvarlegt brot er heimilt að leita aðstoðar lögreglu til að fara inn í útihús án dómsúrskurðar ef brýn hætta er talin á að bið eftir úrskurði valdi dýrum sem í hlut eiga skaða.

1.3.3. Framkvæmd skoðunar

- Dagsetning skoðunar skal skráð
- Farið yfir grunnupplýsingar um eftirlitsstaðinn í ÍsLeyfi, s.s.kennitölu og nafn umráðamanns/rekstraraðila, símanúmer, netfang o.fl.
- Skýringar á frávikum skal skrá við viðeigandi skoðunatriði. Skrá skal hvað er athugavert en ekki tillögur að lausnum
- Forðist deilur, reynið frekar að upplýsa um tilgang
- Við ógnandi framkomu umráðamanns/rekstraraðila ber að hætta skoðun, skrá þá niðurstöðu og ráðfæra sig við næsta yfirmann
- Að lokinni skoðun fer skoðunarmaður yfir framkomin frávik með umráðamanni/rekstraraðila. Skýringar hans, ef einhverjar eru, skulu skráðar
- Skoðunarmaður upplýsir um atriði eins og afhendingu skýrslu, tímamörk á úrbótum frávika o.fl.

1.3.4. Myndatökur

Myndir geta verið gagnlegar og veita oft betri upplýsingar en texti. Hægt er að setja myndir inn á hvert skoðunatriði sem stuðning við lýsingu á athugasemd. Þar sem skoðun á býli með fjölbreytta starfsemi getur verið yfirgrípsmikil er gott að nota myndir til minnis við skrif á skýrslu. Heimilt er skv. 1. mgr. 34.gr. laga um velferð dýra og 30. gr. laga um matvæli að taka myndir á vettvangi. Æskilegt er að taka myndir þegar um „Alvarlegt frávik“ er að ræða. Einnig er hægt að nota myndir sem sönnun þess að athugasemdum hafi verið sinnt og úrbótum lokið.

1.3.5. Skoðunarskýrsla

Þegar skýrslan hefur verið yfirfarin í ÍsLeyfi er hún send til umráðamanns/rekstraraðila í tölvupósti. Skýrslan skal að öllu jöfnu vera send sjö virkum dögum eftir að skoðun fór fram. Þegar umráðamaður/rekstraraðili opnar skýrsluna er staðfesting skráð í ÍsLeyf. Ef skýrslan er ekki opnuð eða ef umráðamaður/rekstraraðili er ekki skráður með netfang er skýrslan prentuð út og send viðkomandi í pósti. Skoðunarmaður sem skráir og sendir skýrslu er ábyrgur fyrir framkvæmdinni sem kemur fram hér að ofan.

1.3.6. Næsta skoðun- frestur til úrbóta

Tímasetning næstu skoðunar miðast út frá þeim skoðunatriðum sem hafa stysta tímafrestinn til úrbóta. Áætluð tímasetning á næstu skoðun, sem getur verið reglubundin eða eftirfylgni, kemur fram á fyrstu síðu skýrslunnar og hefur umráðamaður/rekstraraðili að jafnaði þann tímafrest til úrbóta.

Sé um eftirfylgni að ræða kemur fram á skýrslu áætluð dagsetning eftirfylgniskoðunarinnar. Sé um reglubundna skoðun leitast skoðunarmaður við að upplýsa umráðamann/rekstraraðila um áætlaða tímasetningu næstu skoðunar. Hafa ber í huga niðurstöður eftirlits og eftirlitsáætlun sem byggð er á áhættumati og grunneftirlitþörf starfsstöðvarinnar.

1.3.7. Samantekt

Þegar það á við eru helstu niðurstöður skoðunarmanns teknar saman í lok skýrslugerðar og skráðar í „Aðrar athugasemdir“. Þar er t.d. tekið fram:

- Hvað vel hefur verið gert.
- Ábendingar um hvað mætti betur fara.
- Áherslur skoðunarmanns um eftirfylgni – þvingunarúrræði, andmæli veitt á vettvangi o.s.frv..
- Nöfn annarra skoðunarmanna Matvælastofnunar en skýrsluhöfundar.
- Leiðbeinandi umfjöllun um leyfi annarra yfirvalda t.d. heilbrigðiseftirlits sveitarfélaga á hverjum stað.
- Við áberandi hnignun beitilands, sem ekki gefur af sér næga beit fyrir það búfé sem þar gengur, skal senda ábendingu til Landgræðslunnar.

Þegar það á við skal setja þennan texta inn í skýrslu, sjá nánar VLY-045 „Eftirlitsþegi/umráðamaður var upplýstur um að rökstuddur grunur væri um að hann hefði gerst sekur um lögbrot vegna (og nefna skoðunatriði) og var honum leiðbeint um réttindi sín þess efnis að hann hefði rétt til að neita að svara spurningum eða afhenda gögn eða muni um brotið. Þá var hann jafnframt upplýstur um að brotið gæti leitt til álagningar stjórnvaldsektar af hálfu Matvælastofnunar eða kæru til lögreglu.“

1.3.8. Gjaldtaka

Reglubundið eftirlit

Gjald fyrir reglubundið eftirlit með starfsstöðvum sem hafa verið áhættuflokkaðar er samkvæmt gjaldskrá. Aðeins er greitt fyrir eftirlit sem framkvæmt er á eftirlitsstað og greitt er fyrir hvern hafinn stundarfjórðung. Til viðbótar skal greiða akstursgjald fyrir hverja eftirlitsheimsókn samkvæmt reglugerð.

Tímar vegna reglubundins eftirlits áhættuflokkaðra starfsstöðva eru skráðir í „Tímar“ við úttekt. Sé framkvæmt viðbótareftirlit s.s. vegna blandaðrar starfsemi eða eftirlitsverkefna þá eru skráðir tímar í „Viðbótartímar“. Rauntími er skráður í „Viðbótartíma“, m.t.t. undirbúnings, aksturstíma, skoðunar og frágangs/skýrslugerðar.

Akstursgjald fylgir sjálfkrafa með skráningu á eftirliti.

Annað eftirlit

Tímar vegna eftirfylgniskoðana, ábendinga/kvartana, umbeðið o.s.frv. eru skráðir í „Tímar“ og reikna þarf með undirbúningi, aksturstíma, skoðun og frágangi/skýrslugerð. Gjald fyrir annað eftirlit er samkvæmt gjaldskrá.

Akstursgjald fylgir sjálfkrafa með skráningu á eftirliti.

Sé um skil á umbeðnum gögnum í kjölfar reglubundins eftirlits, þá er það skráð inn sem eftirfylgniskoðun og er hakað er „Afgreitt á skrifstofu“. Tími vegna umsýslu/frágangs/skýrslugerðar er skráður í „Tímar“ við úttekt. Ef hakað er við „Afgreitt á skrifstofu“ fylgir ekki með akstursgjald.

Að öðru leiti fer gjaldtaka vegna eftirlits eftir reglugerð um gjaldskrá fyrir eftirlit og aðra gjaldskylda starfsemi Matvælastofnunar, [sjá reglugerð](#).

Nánari leiðbeiningar er að finna [hér](#).

1.3.9. Viðhalds- og úrbótaáætlanir

Athugasemdir sem eru færðar inn í viðhalds- og úrbótaáætlanir úr eigin athugunum umráðamanni/rekstraraðila, metast ekki til frávika, nema þau séu komin fram yfir áætlaðan tíma eða ef áætlunin ber með sér að ekki sé eftir henni farið varðandi viðhald og úrbætur athugasemda.

Taka skal mið af viðhalds- og úrbótaáætlun í þeim tilvikum þegar unnið er að úrbótum til lengri tíma. Athugasemd sem er þegar á úrbótaáætlun hjá umráðamanni/rekstraraðila, skal skrá á skýrslu sem „Úrbótaáætlun“ ásamt dagsetningu en ekki sem „Frávik“.

1.4. Mat á athugasemdum og eftirfylgni

Meðan á skoðun stendur skráir skoðunarmaður allar athugasemdir hjá sér. Athugið að skilgreiningar á „Frávik“ og „Alvarlegt frávik“ er ekki sú sama í þáttum II. fóður og III. Hollustuhættir og svo aftur þætti IV. Dýravelferð. Í upphafi hvers þáttar er yfirlit yfir skilgreiningar á „Frávik“ og „Alvarlegt frávik“.

1.4.1. Mat á athugasemdum og skoðunaratriði

Við skoðun hjá frumframleiðendum verða til tvær skýrslur, ein vegna fóðurs og hollustuhátta (þættir II. og III) og önnur vegna dýravelferðar (þáttur IV). Þetta skýrist af því að ekki er um sambærilega löggjöf að ræða og geta því þvingunarúrræði verið mismunandi.

Við skoðun sérhvers skoðunaratriðis skal skrá allar athugasemdir. Mat á athugasemd sem kemur fram í hverju skoðunaratriði skal alltaf haft til viðmiðunar en er ekki tæmandi listi yfir þær aðstæður sem geta komið upp við eftirlit. Athugið að skilgreiningar á „Frávik“ og „Alvarlegt frávik“ er ekki sú sama í þáttum II. fóður og III. hollustuhættir og svo aftur þætti IV. Dýravelferð. Í upphafi hvers þáttar er yfirlit yfir skilgreiningar á „Frávik“ og „Alvarlegt frávik“.

1.4.2. Eftirfylgni – þvingunaraðgerðir

Vinnuferli Matvælastofnunar og afleiðingar:

Í kjölfar skoðunar er vinnulag Matvælastofnunar staðlað og sett hér fram á myndrænan hátt, sjá myndir um „Frávik“ og „Alvarleg frávik“. Þegar málum er vísað til lögfræðinga stofnunarinnar, er unnið skv. VLR-022.

Frestir til að bæta úr atriðum vegna „Alvarlegra frávika“ eru stuttir, geta verið nokkrar klukkustundir, fáeinir dagar eða vikur og aldrei lengri en tilgreindir eru á myndinni. Að jafnaði eru hámarksfrestir nýttir þegar úrbætur eru hafnar en ekki lokið að fullu.

Matvæli og fóður

- Ef ekki verður brugðist við þeim athugasemdum sem gerðar hafa verið bendir skoðunarmaður á að samkvæmt verklagi Matvælastofnunar verður gripi til þvingunarúrræða sbr. 30. gr. laga nr. 93/1995 um matvæli.
- „Samkvæmt 20. gr. laga nr. 93/1995 um matvæli er framleiðsla og dreifing matvæla háð leyfi Matvælastofnunar. Stofnuninni er heimilt að stöðva starfsemi að hluta eða í heild ef um er að ræða starfsemi sem er rökstuddur grunur er um að matvæli séu heilsuspillandi og óhæf til neyslu eða valdi tjóni á öðrum hagsmunum, sbr. 1. mgr. 30. gr. laganna og/eða stunduð án tilskilins leyfis, sbr. 2. mgr. 30. gr. laganna“.

Dýravelferð

Matvælastofnun beitir þvingunum til að þvinga fram úrbætur og beitir stjórnvaldssektum sem refsingu fyrir framin brot, heimilt er að leggja á stjórnvaldssekt strax við fyrsta brot.

Þvinganir til að ná fram úrbótum geta verið eftirfarandi:

- Dagsektir, allt að kr. 100.000,- á dag
- Takmörkun eða stöðvun starfsemi að hluta- eða öllu leyti
- Lagt hald á tæki og tól
- Látið vinna verk á kostnað eiganda
- Vörslusvipt hluta dýra eða öll dýr

Stjórnvaldssektir eru refsing fyrir framið brot og geta verið:

- Allt að kr. 1.000.000,-, allt eftir þeim áhrifum sem brotið hefur á dýrið, fjölda dýra sem brotið er á og hversu lengi brotið hefur varað.
- Sé um hagnaðarbrot að ræða er heimilt að sekta um allt að kr. 5.000.000,-.

Matvælastofnun birtir almennar fréttir um álagningu dagsekta og ákvarðanir um stjórnvaldssektir. Stofnunin afhendir upplýsingar um dýrahald í atvinnuskyni þegar það varðar hagsmuni almennings og er ekki andstætt lögum.

Ef ekki verður brugðist við þeim athugasemdum sem gerðar hafa verið bendir skoðunarmaður á að samkvæmt verklagi Matvælastofnunar verður gripið til þvingunarúrræða sbr. 35. gr. (stöðvun starfsemi), 36. gr. (dagsektir og úrbætur á kostnað umráðamanns) 37. gr. (vörslusvipting dýra og haldlagning) og 42. gr. (stjórnvaldssektir) laga um velferð dýra nr. 55/2013.

Samkvæmt 44. gr. laga um velferð dýra má með dómi svipta aðila heimild til að hafa dýr í sinni umsjá, versla með þau eða sýsla með þau með öðrum hætti, hafi hann gerst sekur um stórfellt eða ítrekað brot á lögum um velferð dýra eða reglugerðum settum með stoð í þeim.

Heimilt er að krefja umráðamann dýra og aðila sem er ábyrgur fyrir starfsemi sem löggin ná til um endurgreiðslu kostnaðar vegna 37.-39. gr. og 44. gr. skv. 40. gr. laga 55/2013.

Andmæli veitt á staðnum í þeim tilfellum þegar frestur sem veittur er til úrbóta er styttri en hefðbundinn frestur, 14 dagar.

Farið er yfir skoðunarskýrslu með umráðamanni/rekstraraðila og honum gerð grein fyrir niðurstöðum og hvaða kröfur stofnunin hyggst gera varðandi úrbætur og tímafrest. Því næst er umráðamaður/rekstraraðili upplýstur um andmælarétt sinn og honum gefin kostur á að koma þeim á framfæri.

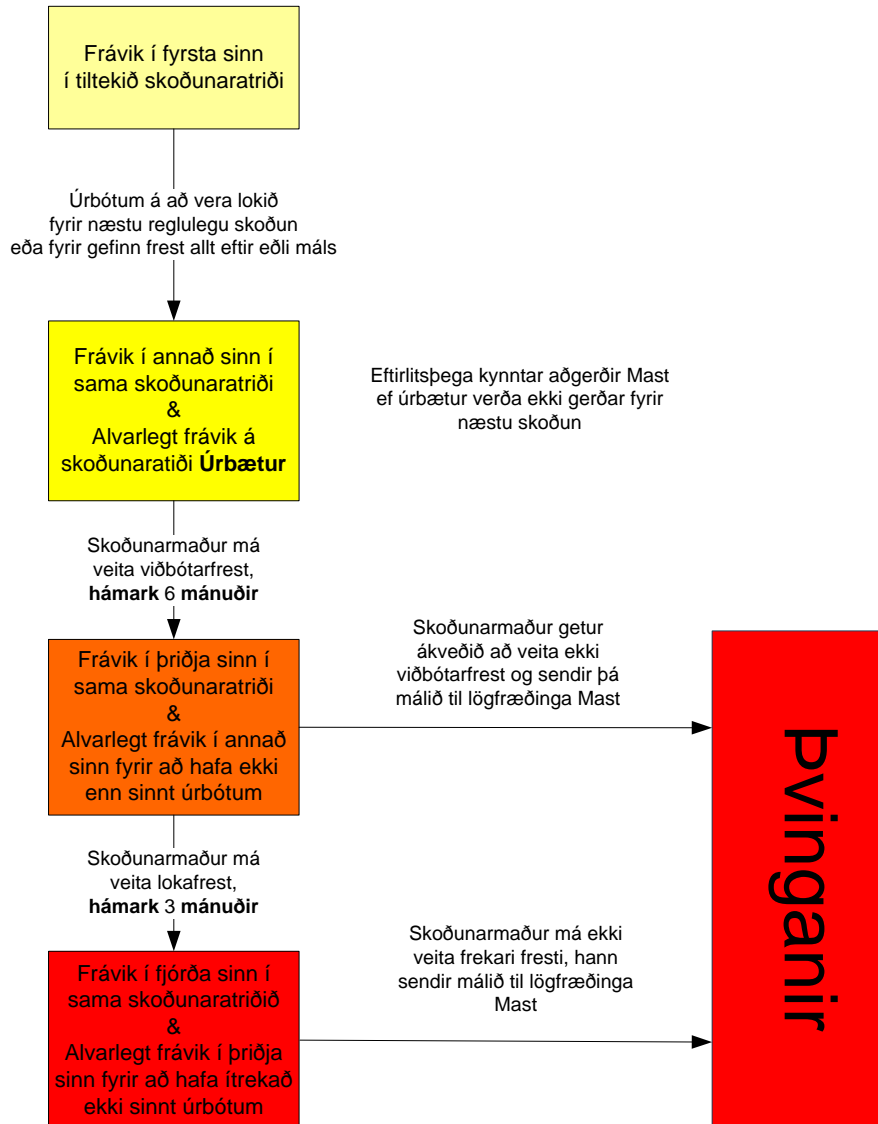
Meðalhófsreglan

Hafa verður hliðsjón af þeirri meginreglu stjórnarfarsréttarins, að stjórnvald skuli ekki fara strangar í sakir en nauðsynlegt er til að leysa það viðfangsefni, sem stjórnvaldinu er falið.

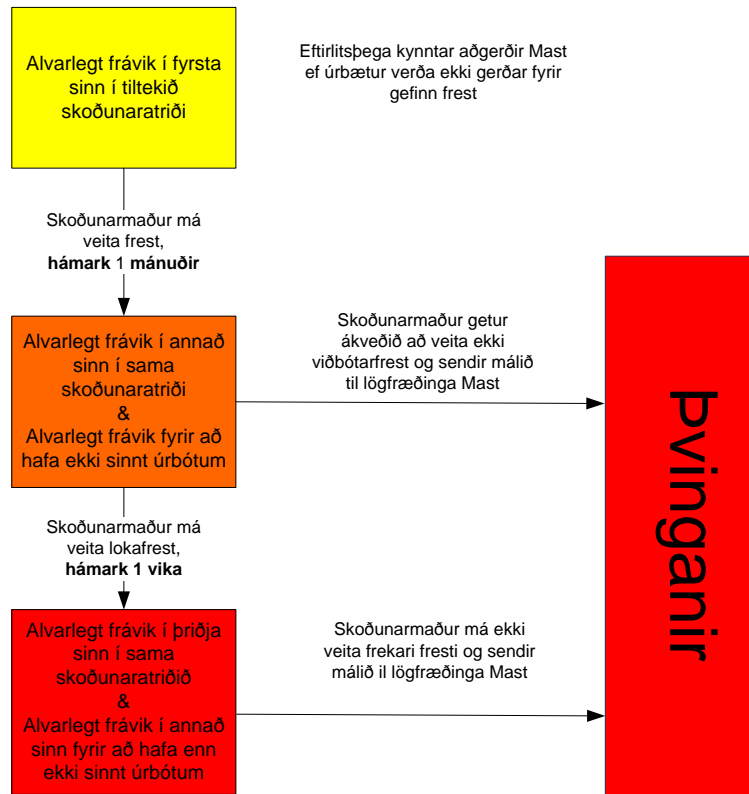
Meginsjónarmiðin að baki reglunni eru þau að stjórnvaldi sé ekki aðeins skylt að líta til þess markmiðs sem starf þess stefnir að, heldur beri því einnig að taka tillit til hagsmuna og réttinda þeirra aðila sem athafnir stjórnvalda og valdbeiting beinist að. Ber stjórnvöldum að fara ákveðinn meðalveg á milli þessara andstæðu sjónarmiða.

Þetta þýðir að áður en stjórnvald tekur ákvörðun um þvingunarúrræði verður stjórnvaldið að hafa gengið úr skugga um að markmiðum laganna verði ekki náð með öðru eða vægara móti.

Vinnulag Matvælastofnunar varðandi “Frávik” er varðar dýrahald.
Á bæði við um aðbúnað dýra og matvælaframleiðslu

Vinnulag Matvælastofnunar varðandi “Alvarlegt frávik” er varðar dýrahald.
Á bæði við um aðbúnað dýra og matvælaframleiðslu

II. Þáttur - Fóður

1. Inngangur

1.1. Lagagrunnur

Lög nr.22/1994 um eftirlit með fóðri, áburði og sáðvöru eru lögð til grundvallar í II.þætti skoðunarhandbókarinnar.

- Reglugerð nr.107/2010 um gildistöku reglugerðar EB nr. 183/2005 um kröfur varðandi hollustuhætti sem varða fóður.
- Reglugerð EB nr. 1069/2009 um heilbrigðisreglur að því er varðar aukaafurðir úr dýrum og afleiddar afurðir sem ekki eru ætlaðar til manneldis
- Reglugerð EB nr. 142/2011 um framkvæmd reglugerðar EB nr. 1069/2009 um heilbrigðisreglur að því er varðar aukaafurðir úr dýrum og afleiddar afurðir sem ekki eru ætlaðar til manneldis

1.2. Mat á athugasemdum við skoðunatriði

Athugasemdir geta fengið þrenns konar vægi skv. eftirfarandi:

LS = Lagfært á staðnum:

Þegar gerð er athugasemd við starfsemi sem vikur frá ákvæðum laga eða reglugerða, sem hægt er að lagfæra á meðan skoðun fer fram eða tilvikid það lítilfjörlegt að það verður augljóslega lagfært strax að lokinni skoðun.

F = Frávik:

Þegar gerð er athugasemd við starfsemi sem vikur frá ákvæðum laga eða reglugerða, sem með óbeinum hætti getur leitt til framleiðslu óörugggra matvæla, en það eru matvæli sem eru álitin heilsuspillandi og / eða óhæf til neyslu.

Úrbætur verða metnar í næstu reglubundinni skoðun eða að loknu næsta áætlaða vinnslu- og viðgerðarstoppi. Athugasemdin leiðir að öllu jöfnu ekki til sérstakrar eftirfylgni.

A = Alvarlegt frávik:

Þegar gerð er athugasemd við starfsemi sem vikur frá ákvæðum laga eða reglugerða, sem með beinum hætti getur leitt til framleiðslu matvæla sem eru álitin heilsuspillandi.

Úrbótum skal ljúka innan 7 virka daga, en ef athugasemdin gefur tilefni til, er gripið til þvingunarúrræða strax, samkvæmt VLY-051. Athugasemdin krefst að jafnaði skjótrar eftirfylgni.

ÚÁ = Sett á úrbótaáætlun:

Þegar athugasemd sem er fyrir á skýrslu og búið er að setja á úrbóta- og/eða viðhaldsáætlun er merkt við „Sett á úrbótaáætlun“, auk þess er sett inn dagsetning á hvenær fyrirhuguðum úrbótum eða viðhaldi verði lokið.

4. Byggingar og búnaður

4.22. Meindýr / smitvarnir

Tilvísun: 1. kafli A hluti I. viðauka og 2. kafli III. viðauka reglugerðar nr. 183/2005/EB (107/2010) og 47.gr. Efnalaga nr.61/2013.

4.22.1. Meindýr / smitvarnir

Eru meindýravarðir viðhafðar til að fyrirbyggja að meindýr komist í fóður?

- Kannið hvort gildir og/eða eitur sé á staðnum.
- Kannið hvort megi sjá ummerki um meindýr (t.d. mýs, rottur, fugla eða skordýr), í fóðri.
- Ef eitur er notað, hefur viðkomandi hlotið þjálfun og leyfi til notkunar eiturs?
- Skoða staðfestingu þess efnis. Kanna samning við meindýraeyði eða kvittun (láta senda eftirlitinu eftir á ef kvittun/samningur er ekki á staðnum).
- Eitur má ekki nota í sama rými og fóður er geymt t.d. í hlöðum eða fóðurgeymslum.

4.23. Þrif

Tilvísun: 1. kafli A-hluta I. viðauka, og 2. kafli III. viðauka reglugerðar nr.183/2005/EB (107/2010).

4.23.1. Verklag þrifa

Umráðamaður skal halda hreinni aðstöðu, búnaði, ílátum, grindum og farartækjum, sem eru notuð til að framleiða, tilreiða, flokka, pakka, geyma og flytja fóður og sóttþreinsa á viðeigandi hátt að lokinni hreinsun ef nauðsyn krefur.

Kannið hvort umgengni í fóðurgeymslum sé ásættanleg. Þar skal ekki geyma efni eða tæki sem geta valdið mengun fóðurs. Fóður má ekki geyma í óviðeigandi rými, dæmi um slíkt eru salerni, hreinsiefnageymsla, verkfærageymsla og verkstæði. Eru fóðurgeymslur yfirbyggðar og heilar? Er moð og aðrar fóðurrestar fjarlægðar jafnóðum?

4.26. Aukaafurðir úr dýrum, úrgangur og/eða mengandi efni

Tilvísun: I. Viðauki reglugerðar nr. 183/2005/EB (107/2010), 21.gr. reglugerðar nr.1069/2009/EB og VIII. Viðauki reglugerðar nr. 142/2011/EB.

4.26.1. Verklag við aukaafurðir úr dýrum (ABP), úrgang og/eða mengandi efni

Umráðamaður skal geyma og meðhöndla úrgang, spilliefni og hættuleg efni (t.d. olíur, rafgeyma og hreinsiefni) á aðskilinn og öruggan hátt þannig að ekki hljóttist mengun af.

- Er aðstaða til förgunar úrgangs fullnægjandi (t.d. spilliefni, hræ, o.s.frv.)?
- Kannið hvort úrgangi og dýrahæjum er fargað reglulega og hvernig því er háttað, t.d. hvaða fyrirtæki sér um að fjarlægja úrgang.

5. Vörumeðferð

5.24. Umbúðir og beit

Tilvísun: A- og B-hluti I. viðauka, og 1. og 2. lið III. viðauki í reglugerð nr. 183/2005/EB (107/2010), og I. kafli V. viðauka reglugerðar nr. 1774/2002/EB (108/2010).

5.24.1. Verklag við umbúðir og beit

Umráðamaður skal tryggja að efni, sem notað er í umbúðir, valdi ekki hættulegri mengun fóðurs. Ef umbúðir (sekkir) eru endurnýttar, eru þær þá þrífarnar á fullnægjandi hátt? Endurnýting umbúða er að öllu jöfnu ekki leyfð en sé smithætta frá umbúðum í lágmarki gerir Matvælastofnun ekki athugasemdir við til dæmis að notaðir séu stórsekkir undan hveiti, sykri og öðrum matvælum undir súrsað eða þurrkað korn.

Nýting bithaga og ræktarlands til beitar skal háttáð þannig að mengun matvæla úr dýraríkinu vegna eðlis-, líf- eða efnafræðilegrar hættu sé haldið í lágmarki.

Kanna skal hve langur tími líður frá áburðardreifingu og fram að beit. Er skráð hvað er borið á og hvar? Taka þarf mið af veðráttu og tegund húsdýraáburðar. Beita sjónmati, augljós smithætta/mengun.

Sérstaklega skal athugað hvort molta eða kjötmjöl sé notað, en sé þessi áburður notaður þarf að fara eftir reglugerð 395/2012. (Bera þessi efni á fyrir 1. nóv. og beita eftir 1. apríl árið eftir.)

5.24.2. Aðskilnaður í geymslu og meðferð fóðurs

Kanna skal hvort heybaggar séu heilir og geymdir við fullnægjandi skilyrði og varðir fyrir ágangi dýra (fugla, húsdýra og nagdýra). Plast utan um heybagga þarf að haldast heilt og útistæður skulu geymdar á þurrum og hreinum stað.

5.24.3. Skráningar á notkun plöntuvarnarefna og sæviefna

Umráðamaður bús skal halda skrár um alla notkun plöntuvarnarefna og sæviefna. Fara skal eftir leiðbeiningum varðandi notkun plöntuvarnarefna og sæviefna. Einnig skal skrá söluþyrtæki, heiti efnis og notkun, þ.e. hve mikið var notað, hvar og á hvaða tíma

5.24.4. Skráningar á notkun sáðvöru

Umráðamaður bús skal halda skrá alla notkun sáðvöru á búi sínu. Hvaða fræ var keypt og notað, hvar það var notað og söluþyrtæki fræsins.

6. Framleiðslustjórnun

6.21.Móttaka

Tilvísun: 1. kafli A- og B- hluta I. viðauka reglugerðar nr. 183/2005/EB (107/2010).

6.21.1. Skráningar við móttöku

Umráðamaður bús skal halda skrár um uppruna og magn fódurs sem keypt er inn ásamt ákvörðunarstað og magn fódurs sem er selt. Tryggja þannig rekjanleika fódursins eitt skref í hvora átt.

Skoðið hvaðan býlið kaupir fódur. Eru birgjar býlisins skráðir eða samþykktir? Er til skrá yfir hvaðan og hversu mikið er keypt af fódri, t.d. heyi, byggi, fódurbæti o.s.frv.? Er til skrá yfir hvert og hversu mikið er afhent af fódri? Skoða skrár. Athuga sérstaklega hvort býlið kaupir óvanalegt fódur og hvaðan slíkt fódur kemur, t.d. saltaðar fiskafurðir, brauð, ávexti, grænmeti og fleira af slíku tagi og hvort kjötafurðir kunna að leynast í fódri.

Er aðkeypt fódur merkt? Skoða merkimiða, er nafn fódurs, framleiðanda, magn og innihaldslýsing á miðanum?

III. Þáttur - Hollustuhættir

1. Inngangur

1.1. Lagagrunnur

Hollustuhættir

Lög nr. **93/1995** um matvæli og lög nr. **96/1997** um slátrun og sláturafurðir eru lögð til grundvallar í I. þætti skoðunarbókarinnar.

Ný matvælaölggjöf um hollustuhætti og eftirlit gekk í gildi í Evrópusambandinu árið 2006 og með samþykkt laga nr. **143/2009** var sú löggjöf innleidd hérlendis að hluta til frá 1. mars 2010 og síðan að fullu frá 1. nóvember 2011, og þar með gildir sama löggjöf um matvæli í öllum ríkjum á Evrópska efnahagssvæðinu (EES). Löggjöfin fjallar um eftirlit og hollustuhætti í matvæla- og fóðurframleiðslu og á Íslandi eru reglugerðir ESB innleiddar orðréttar sem fylgiskjöl með sérstökum gildistöku reglugerðum. Í skoðunarhandbókinni er víða vitnað til þessara reglugerða. Dæmi: Reglugerð nr. **852/2004/EB (103/2010)**.

- Reglugerð nr. **102/2010** um gildistöku reglugerðar Evrópupingsins og ráðsins (EB) nr. 178/2002 um almennar meginreglur og kröfur samkvæmt lögum um matvæli, um stofnun Matvælaöryggisstofnunar Evrópu og um málsmeðferð vegna öryggis matvæla.
- Reglugerð nr. **103/2010** um gildistöku reglugerðar Evrópupingsins og Ráðsins (EB) nr. 852/2004 um hollustuhætti er varða matvæli, I. viðauki A-hluti, fjallar um almenn ákvæði um hollustuhætti við frumframleiðslu og tengda starfsemi.
- Reglugerð nr. **104/2010** um gildistöku reglugerðar Evrópupingsins og Ráðsins (EB) nr. 853/2004 um hollustuhætti sem varða matvæli úr dýraríkinu
- Reglugerð nr. **916/2012** um merkingar búfjár.
- Reglugerð nr. **539/2000** um heimildir dýralækna til að ávísa lyfjum.
- Reglugerð nr. **91/2001** um afgreiðslu lyfseðla, áritun og afhendingu lyfja.
- Reglugerð nr. **030/2012** um eftirlit með efnaleifum í afurðum dýra.
- Reglugerð nr. **969/2011** um gildistöku reglugerðar framkvæmdastjórnarinnar (EB) nr. 911/2004 um framkvæmd reglugerðar Evrópupingsins og ráðsins (EB) nr. 1760/2000 að því er varðar eyrnamerki, vegabréf og jarðabækur.
- Reglugerð nr. **303/2012** um rafræna skráningu dýralækna á dýrasjúkdómum og lyfjameðhöndlun.

Þá tóku jafnframt gildi tvær reglugerðir sem segja til um hvernig fyrirkomulag eftirlits með dýraafurðum skuli háttað:

- Reglugerð nr. **106/2010** um gildistöku reglugerðar Evrópupingsins og Ráðsins (EB) nr. 882/2004 um opinbert eftirlit.
- Reglugerð nr. **105/2010** um gildistöku reglugerðar Evrópupingsins og ráðsins (EB) nr. 854/2004 um skipulag opinbers eftirlits með afurðum úr dýraríkinu sem ætlaðar eru til manneldis.

1.2. Mat á athugasemdum við skoðunaratriði

Athugasemdir geta fengið þrenns konar vægi skv. eftirfarandi:

LS = Lagfært á staðnum:

Þegar gerð er athugasemd við starfsemi sem vikur frá ákvæðum laga eða reglugerða, sem hægt er að lagfæra á meðan skoðun fer fram eða tilvikið það lítilfjörlegt að það verður augljóslega lagfært strax að lokinni skoðun.

F = Frávik:

Þegar gerð er athugasemd við starfsemi sem vikur frá ákvæðum laga eða reglugerða, sem með óbeinum hætti getur leitt til framleiðslu óörugggra matvæla, en það eru matvæli sem eru álitin heilsuspillandi og / eða óhæf til neyslu.

Úrbætur verða metnar í næstu reglubundinni skoðun eða að loknu næsta áætlaða vinnslu- og viðgerðarstoppi. Athugasemdin leiðir að öllu jöfnu ekki til sérstakrar eftirfylgni.

A = Alvarlegt frávik:

Þegar gerð er athugasemd við starfsemi sem vikur frá ákvæðum laga eða reglugerða, sem með beinum hætti getur leitt til framleiðslu matvæla sem eru álitin heilsuspillandi.

Úrbótum skal ljúka innan 7 virka daga, en ef athugasemdin gefur tilefni til, er gripið til þvingunarúrræða strax, samkvæmt VLY-051. Athugasemdin krefst að jafnaði skjótrar eftirfylgni.

ÚÁ = Sett á úrbótaáætlun:

Þegar athugasemd sem er **fyrir á skýrslu** og búið er að setja á úrbóta- og/eða viðhaldsáætlun er merkt við „Sett á úrbótaáætlun“, auk þess er sett inn dagsetning á hvenær fyrirhuguðum úrbótum eða viðhaldi verði lokið.

4. Byggingar og búnaður

4.32 Umhverfi

Tilvísun: A-hluti I. viðauki reglugerðar nr. 852/2004/EB(103/2010), 1. kafli IX. þáttur, III. viðauki reglugerðar nr. 853/2004/EB(104/2010).

4.32.1 Umhverfi útihúsa

Hesthús og umhverfi þeirra skal vera þrifalegt og laust við slyshættur. Frágangur haughúss/taðgeymslu sé fullnægjandi.

5. Vörumeðferð

Tilvísun: A-hluti I. viðauka reglugerðar nr. 852/2004/EB (103/2010), 12 gr. reglugerðar nr. 91/2001, reglugerð nr. [539/2000](#) og 13. gr. reglugerðar nr. [916/2012](#).

5.33.1. Sjúkdóma- og lyfjaskráning

Umráðamaður ber ábyrgð á því að sjúkdóma- og lyfjaskráningar séu gerðar. Umráðamaður verður að vita og hafa skráðan afurðanýtingarfrest skv. upplýsingum frá dýralækni fyrir öll lyf sem hann og/eða dýralæknir gefur. Dýralæknar skrá sjúkdómsgreiningu, lyfjanotkun og lyfjaafhendingu í miðlæga gagnagrunninn Heilsu (bufjarheilsa.is) og flytjast þær skráningar sjálfkrafa í World Feng. Umráðamaður uppfyllir skyldur sínar með því að fylgjast með að skráningar dýralæknis skili sér í World Feng og með því að skrá eigin lyfjanotkun.

Umráðamanni ber að skrá sjúkdóma og lyfjanotkun, á pappír (heilsukort) eða á annan sambærilegan hátt, og skal eftirfarandi koma fram:

- Dagsetning, hvenær lyfið er notað.
- Númer á gripnum.
- Hvaða lyf er notað.
- Hvernig á að nota lyfið (í æð, vöðva, kjaft m.m.).
- Bann við afurðanýtingu á mjólk og kjöti.
- Sjúkdómsgreining.

Á heimasíðu Matvælastofnunnar má sjá dæmi um heilsukort sem stofnunin samþykkir - sjá [Lyfjaskráningar úr lyfjageymslu – Heilsukort fyrir búfé](#)

- Skoðunarmaður fylgist með hvort dýralyf séu notuð á réttan hátt og hvort afurðanýtingarfrestir séu skráðir og virtir. Skoðunarmaður fer yfir lyfja- og sjúkdómaskráningar. Hann getur rakið dæmi.
- Skoðunarmaður fylgist með hvort notuð séu lyf sem innihalda ólögleg efni sem bannað er að gefa dýrum sem gefa af sér afurðir til manneldis. Skoðunarmaður er vakandi fyrir notkun lyfja sem ekki eru markaðssett eða á undanþágu hér á landi (smygluð).

Dýralæknir sem notar eða afhendir undanþágulyf (óskráð eða mannalyf) ber ábyrgð á notkuninni og afurðanýtingarfresti. Þessar upplýsingar, notkunarleiðbeiningar og afurðanýtingarfrestur skulu koma fram á áritunarmiða lyfjanna.

Við brot á reglugerðum er varðar merkingar dýralæknis á afhentu lyfi og heimild dýralækna um ávísun á dýralyfi skal skrá á gátlista og upplýsa sérfræðing lyfjamála hjá Matvælastofnun. Ekki er um frávik á rekstraraðila að ræða.

Ef útrunnin lyf finnast skal skoðunarmaður hvetja bónda til að farga lyfinu rétt, t.d. skila til förgunar í apóteki.

7. Neytendavernd

7.31. Rekjanleiki

Tilvísun: Reglugerð nr. 916/2012.

7.31.1. Merking gripa

Öll hross 10 mánaða eða eldri skulu vera örmerkt.

7.31.2. Hjarðbók

Upprunaættbókin WorldFengur skal uppfærð reglulega þannig að hún gefi rétta mynd af hjörðinni. Umráðamaður ber alltaf ábyrgð á að hjarðbók (heimarétt í WF) sé rétt.

7.31.3. Úrbætur

Umráðamanni er skylt að framkvæma úrbætur innan tiltekins frests og laga þau atriði sem voru ekki í lagi við fyrri skoðanir. Viðhalds- / úrbótaáætlun sem inniheldur eðlilega tímafresti og er virk, telst vera jafngild því að úrbætur hafi verið gerðar.

- Undir þessum lið eru metnar þær úrbætur sem gerðar hafa verið.
- Ef skoðunatriði, sem athugasemd var gerð við, hefur ekki verið lagfært við eftirfylgni eða næsta reglubundna eftirlit, skoðast það sem **alvarlegt frávik** á þeim tiltekna lið.

Mat á athugasemd:

Dómur í þessu skoðunatriði er alltaf Alvarlegt frávik. Þáttur - Aðbúnaður og umhirða hrossa / Smitvarnir

IV. Þáttur - Dýravelferð

1. Inngangur

1.1. Lagagrunnur

Lög nr.55/2013 um velferð dýra, 103/2002 um búfjárhald, lög nr.15/1994 um dýravernd og lög nr. 25/1993 um dýrasjúkdóma og varnir gegn þeim eru lögð til grundvallar í IV. þætti skoðunarhandbókarinnar auk reglugerðar nr.910/2014 um velferð hrossa.

Við skoðun sérhvers skoðunaratriðis skal skrá allar athugasemdir. Mat á athugasemd sem kemur fram í hverju skoðunaratriði skal alltaf haft til viðmiðunar en er ekki tæmandi listi yfir þær aðstæður sem geta komið upp við eftirlit.

1.2. Mat á athugasemdum viðskoðunaratriði

Athugasemdir geta fengið þrenns konar vægi skv. eftirfarandi:

LS = Lagfært á staðnum þýðir að ákvæði laga og/eða reglugerða eru ekki uppfyllt og að úrbætur voru gerðar í viðurvist skoðunarmanns eða svo smávægileg athugasemd að augljóst þykir að úrbætur verði gerðar strax að lokinni skoðun. Sé sama athugasemd til staðar við næstu skoðun verður hún metin sem „Frávik“.

F=Frávik er dómur sem þýðir að ákvæði laga og/eða reglugerðar eru brotin, þó þannig að afleiðing brotsins hefur ekki haft eða mun ekki hafa alvarleg líkamleg og/eða andleg áhrif á dýrið.

A=Alvarlegt frávik er dómur sem þýðir að ákvæði laga og/eða reglugerðar eru brotin, þannig að afleiðing brotsins hefur haft eða mun hafa alvarleg líkamleg og/eða andleg áhrif á dýrið, þó svo dýrið geti náð bata. Ef ekki er bætt úr mun vörslusviptingu beitt og hámark frestur til úrbóta er einn mánuður.

ÚÁ = Sett á úrbótaáætlun:

Þegar athugasemd sem er fyrir á skýrslu og búið er að setja á úrbóta- og/eða viðhaldsáætlun er merkt við „Sett á úrbótaáætlun“, auk þess er sett inn dagsetning á hvenær fyrirhuguðum úrbótum eða viðhaldi verði lokið.

8. Dýrasjúkdómar

8.45. Smitvarnir

Tilvísun: 13. og 25. gr. laga nr. 25/1993 um dýrasjúkdóma og varnir gegn þeim, 29. gr. laga nr. 55/2013 um velferð dýra, 4. 6. og 12. gr. reglugerðar nr. 916/2012, 12. gr. reglugerðar nr. 1065/2014 og I. viðauki reglugerðar nr. 183/2005/EB (107/2010), 1069/2009/EB.

8.45.2. Smitgá á býli

Í hesthúsum skal vera aðstaða til þrifa á fótabúnaði og höndum eða viðeigandi hlífðarfatnaður. Í byggingar og innréttingar skal nota efni sem auðvelt er að þrifa og sótthreinsa. Óheimilt er að nota hvers konar hættuleg og heilsuspillandi efni í umhverfi hrossa.

8.45.3. Dýrahæ

Dýrahæ skal fjarlægja svo fljótt sem auðið er frá lifandi dýrum. Ganga skal þannig frá að smit frá hræinu geti ekki átt sér stað

9. Dýravelferð

9.42. Byggingar

9.42.1. Slysahætta í hesthúsi

Innréttingar s.s. milligerði, hurðir, drykkjarker, stallar, raflagnir ofl. skulu þannig gerðar að þær valdi ekki slysahættu. Steypt gólf í stíum og básum skulu klædd gúmmimottum eða öðru mjúku efni. Bil undir milligerði í stíum skal ekki vera meira en 4 cm. Óheimilt er að setja rafstreng á innréttingar í hesthúsum.

9.42.2. Hönnun á rými - Geymsla á fóðurbæti/hættulegum efnum

Kjarnfóðri og hættulegum efnum skal komið fyrir í öruggri geymslu þar sem hross komast ekki að.

9.42.3. Samskipti hrossa

Ekki má halda hross ein og nauðsynlegt er að hross á húsi sjái önnur hross.

9.42.4. Gerði

Hvert hross sem haldið er á húsi skal hafa að lágmarki 20 m² rými í útigerði en þó má gerði við hesthús aldrei vera minna en 100 m² og skemmsta hlið ekki minni en 5 metrar. Krafa um að hverju hesthúsplássi fylgi 20 m² rými í gerði, gildir um hesthús byggð eftir 16. október 2014.

9.43. Búnaður

9.43.1. Lýsing

Á hesthúsum skulu vera gluggar sem tryggja að öll hross í húsinu njóti dagsbirtu. Önnur lýsing skal vera næg svo ávallt sé hægt að fylgjast með hrossunum.

9.43.2. Loftgæði og loftræsting

Loftræsting skal vera góð og koma skal í veg fyrir dragsúg í húsum. Loftskipti skulu vera nægileg til að magn skaðlegra lofttegunda sé að jafnaði innan viðurkenndra hættumarka sbr. b-lið viðauka II við reglugerð um velferð hrossa.

Hita- og rakastigi skal haldið jöfnu og innan þeirra marka sem tilgreind eru í b-lið viðauka II.

9.43.3. Neyðarrýming

Frágangur dyra og ganga skal vera þannig að fljótlegt sé að rýma hesthús í neyðartilvikum.

9.44. Aðbúnaður, umhirða og meðferð

9.44.1. Brynning

Allir gripir skulu hafa óhindrað aðgengi að hreinu drykkjarvatni og drykkjarker skulu hreinsuð reglulega. Gripir á útigangi skulu hafa gott aðgengi að hreinu vatni eða snjó. Óheimilt er að hafa hross án vatns lengur en sex klst. Folaldshryssur er óheimilt að hafa án vatns eða fóðurs lengur en tvær klst.

9.44.2. Hreyfigeta

Bása má einungis nota tímabundið og óheimilt er að hross sé bundið lengur en 5 daga samfelld, hvort heldur í stíu eða á bás.

9.44.3. Eftirlit með hrossum á húsi

Daglegt eftirlit skal hafa með hrossum sem haldin eru á húsi.

Mikilvægt er að sjúkir/slasaðir gripir fái rétta meðhöndlun/ummönnun. Í þeim tilfellum sem eftirlitsaðili verður var við sjúka eða slasaða gripi skal spyrja til hvað aðgerða hafi verið gripið (kalla til dýralækni, aflífa dýrið eða sérstök umönnun).

9.44.4. Hreinleiki hrossa

Hreinlæti gripa og hreinlæti stíu er alltaf skoðað í samhengi. Skoða hvort undirlag sé þurr og hreint og hvort gripir hafa aðgengi að hreinu og þurru legusvæði.

9.44.5. Hófhirða

Hófar skulu hirtir eftir þörfum, sjónmat og nánari skoðun ef þörf krefur.

9.44.6. Stíur – rými

Stíur í hesthúsum skulu vera þannig að hross geti auðveldlega legið og snúið sér innan þeirra. Þær skulu uppfylla kröfur um lágmarksstærðir sem fram koma í a-lið viðauka II við reglugerð um velferð hrossa. Folaldshryssur og fylfullar hryssur, á síðustu fjórum mánuðum meðgöngu, má einungis halda í stíum sem að lágmarki eru 8 fermetrar að flatarmáli og þar sem einstaklingsfóðrun er tryggð.

Skemmsta hlið stíu skal ekki vera styttri en 150 sm fyrir folöld og trippi, og ekki styttri en 180 sm fyrir hross þriggja vetra og eldri.

Tafla 1. Rými í stíum og básastærðir (lágmarksmál)

	m ² /grip
Hross, þriggja vetra og eldri	4,0m
Folöld og trippi, yngri en þriggja vetra	3,0m
Básar til tímabundinnar notkunar:	
Lengd	165 sm
Breidd	110 sm

9.44.7. Útivist

Hross á húsi skulu fá hreyfingu eða aðra útivist að lágmarki í eina klukkustund á dag, nema sjúkdómar eða veður hamli. Hross skulu hafa aðgang að beit í a.m.k. tvo mánuði á tímabilinu 1. júní til 1. október.

9.44.8. Hljóðmengun

Kannið hvort hávaði er stöðugur og óþægilegur.

9.44.9. Holdafar

Fóður er metið með sjón og þefskyni. Fóður skal að magni, gæðum og efnainnihaldi fullnægja þörfum gripanna til vaxtar, viðhalds og notkunar. Allir gripir skulu vera vel fóðraðir. Hross skulu hafa aðgang að fóðri a.m.k. tvisvar á sólarhring og skal aðgangur að gróffóðri aldrei vera minni en sem svarar til 4 kg af þurru heyi, daglega, fyrir hvern hest. Forðast skal allar snöggar fóðurbreytingar og aðeins nota óskemmt fóður.

Hross skulu alla jafna ekki vera grennri en sem nemur reiðhestsholdum (holdastig 3). Horfa þarf til árstíma er þetta varðar þ.e. hross í tæpum holdum að hausti eða snemma árs er mun alvarlegra ástand en hross í tæpum holdum seint að vori. Að öðrum kosti skulu þau njóta hvíldar og/eða sérstakrar umhirðu, fóðrun tafarlaust bætt og aðgangur að góðu skjóli tryggður. Holdastig undir 2 telst til illrar meðferðar. Gera skal ráðstafanir til að hross verði ekki feitari en sem nemur holdastigi 4,5 en þó skal gæta að lágmarksfóðrun samkvæmt áður sögðu.

Við mat á holdafari hrossa skal farið eftir viðauka III við reglugerð um velferð hrossa um holdastigun. Að öðru leyti skal litið til hárafars og almenns heilbrigðis.

9.44.10. Húð og hárafar – innri og ytri óværa

Umráðamaður skal fylgjast með holdafari og heilbrigði hrossa í hans umsjá. Hann skal koma í veg fyrir að ormasmit nái að magnast upp. Hann skal tryggja að hross líði ekki fyrir vanhirðu svo sem með því að halda hrossum hreinum og verja þau ytri óværu.

9.44.11. Undirlag

Steypt gólf í stíum og básum skulu klædd gúmmíöttum eða öðrum mjúku efni.

9.44.12. Gerði – rými – þrif - undirlag

Hvert hross sem haldið er á húsi skal hafa að lágmarki 20 fermetra rými í útigerði en þó má gerði við hesthús aldrei vera minna en 100 fermetrar og skemmsta hlið ekki styttri en 5 metrar. Undirlag í gerðum skal vera þannig að hross vilji og geti velt sér. Afrennsli skal vera gott þannig að ekki myndist svað í vætutið og skipta skal um yfirborðslag eftir þörfum.

Hross sem haldin eru daglangt í gerðum eða öðrum beitarlausum hólfulum þurfa sama rými og getið er í 1. mgr. og aðgang að vatni. Óheimilt er að nota gaddavír eða háspennar rafgirðingar sem megin efni í gerði.

9.45. Útigangur

9.45.1. Skjól

Hross sem ganga úti skulu geta leitað skjóls fyrir veðri og vindum. Þar sem fullnægjandi náttúrulegt skjól er ekki fyrir hendi skulu hross hafa aðgang að manngerðum skjólveggjum sem mynda skjól úr helstu áttum. Hver skjólveggur skal að lágmarki vera 2 m. á hæð og svo langur að öll hross hjarðarinnar fái notið skjóls. Við eftirlit og mat á aðbúnaði hrossa á útigangi hrossaskjóla skal litið heildstætt á þá þætti sem hafa áhrif á velferð hjarðarinnar svo sem fóðurástand, landgæði, skjól og veðurfar á svæðinu.

9.45.2. Umhverfi – gjafasvæði/slyshætta

Koma skal í veg fyrir að undirlag vaðist upp þar sem hrossum er gefið utan dyra.

Girðingar skulu vera traustar og þannig gerðar að þær valdi ekki slysum. Forðast skal að nota ristarhlið á girðingar umhverfis hrossahólf eða þar sem umferð hrossa er mikil. Um hrossagirðingar fer að öðru leyti eftir ákvæðum reglugerðar nr. 748/2002 um girðingar.

9.45.3. Eftirlit með hrossum á útigangi

Vikulegt eftirlit, hið minnsta, skal hafa með hrossum sem ganga úti á beit eða gjöf. Undanþegin eru hross á afrétti á sprettutíma. Aukið eftirlit skal hafa með nýfæddum, sjúkum og slösuðum dýrum og hryssum nálægt köstun.

9.45.4. Fóðrun/beit og brynning

Skoða skal fóðrunaraðstöðu og fóðurástand gripa á útigangi. Við mat á aðbúnaði hrossa á útigangi skal litið heilstætt á þá þætti sem hafa áhrif á þá þætti sem hafa áhrif á velferð hjarðarinnar svo sem fóðurástand, landgæði, skjól og veðurfar á svæðinu.

Fóður skal að magni, gæðum og næringarinnihaldi fullnægja þörfum hrossa til vaxtar, viðhalds og notkunar. Hross skulu hafa aðgang að fóðri a.m.k. tvisvar á sólarhring og skal aðgangur að gróffóðri aldrei vera minni en sem svarar til 4 kg af þurru heyi, daglega, fyrir hvern hest. Hross skulu hafa aðgang að hreinu og ómenguðu drykkjarvatni eða snjó. Forðast skal allar snöggar fóðurbreytingar og aðeins nota óskemmt fóður. Fóðrun skal hagað þannig að öll hross komist að fóðrinu samtímis. Hross á útigangi skulu hafa aðgang að beit nema snjóalög hamli.

9.45.5. Hófhirða

Kannið hófhirðu.

9.45.6. Holdafar

Skoða skal almennt holdafar hópsins (ekki undir 2,5 til 3,0), hárafar (úfin og kviðmikil, merki um ormasmit) og almennt heilbrigði, yfirbragð.

9.45.7. Húð og hárafar – innri óværa

Umráðamaður skal fylgjast með holdafari og heilbrigði hrossa í hans umsjá. Hann skal koma í veg fyrir að ormasmit nái að magnast upp. Hann skal tryggja að hross líði ekki fyrir vanhirðu svo sem með því að halda hrossum hreinum og verja þau ytri óværu.

9.45.8. Aðstaða til ytra eftirlits

Umráðamanni hrossa ber að tryggja gott aðgengi eftirlitsaðila að hrossum og þeim stöðum þar sem þau eru haldin. Þar sem hross eru á útigangi skal vera aðstaða til að reka þau í aðhald svo hægt sé að sinna eftirliti, umhirðu og meðferð.

9.45.9. Hópaskipting hrossa

Þar sem 40 hross eða fleiri eru fóðruð á útigangi skal flokka hrossin eftir fóðurbörfum og halda mismunandi hópum aðskildum. Fóðrun skal hagað þannig að öll hross í hverjum hópi komist að fóðrinu samtímis.

9.46. Notkun

Tæknivæddar þjálfunarstöðvar

Tæknivæddar þjálfunarstöðvar eru úttektarskyldar samkvæmt viðauka I í reglugerð 910/2014 um velferð hrossa. Ábyrgðarmaður tæknivæddrar þjálfunarstöðvar skal hafa tilkynnt Matvælastofnun um starfsemina. Tilkynningin skal sannreynd fyrir eftirlitið.

9.46.1. Aukið hreinlæti – Tæknivæddar þjálfunarstöðvar

Þar sem hross eru þjálfuð á vatnsbrettum eða í sundlaugum skal gæta sérstakra smitvarna. Hindra skal að sjúkdómsvaldandi bakteríur vaxi í vatni sem notað er við slíka þjálfun með grófhreinsun vatnsins og klórun eða annarri efnameðhöndlun.

9.46.2. Sérfræðiþekking – Tæknivæddar þjálfunarstöðvar

Þeir sem reka tæknivæddar þjálfunarstöðvar fyrir hross og/eða starfsmenn þeirra skulu geta sýnt fram á þekkingu á þjálfunarlífeðlisfræði hrossa eða sambærilega menntun. Endurhæfing hrossa vegna álagssjúkdóma eða annarra veikinda skal eingöngu eiga sér stað samkvæmt tilvísun frá dýralækni.

9.46.3. Aukið eftirlit – Tæknivæddar þjálfunarstöðvar

Stöðugt eftirlit skal vera með hestum sem þjálfaðir eru í hringekju, hlaupabrettum og öðrum tækjum á meðan á þeirri þjálfun stendur.

9.46.4. Skráning dagbókar – Tæknivæddar þjálfunarstöðvar

Á tæknivæddum þjálfunarstöðvum skal halda dagbók yfir smitvarnir auk þess að skrá hvaða hross eru þjálfuð og heilbrigði þeirra. Dagbókin skal vera aðgengileg eftirlitsaðilum í allt að tvö ár.

Hestaleigur og reiðskólar

Eftirlit með hestum sem notaðir eru á hestaleigum og reiðskólum skal fara fram á þeim árstíma sem starfsemin er í fullum gangi og þess gætt að meirihluti þeirra hesta sem tilheyra starfseminni séu á starfsstöðinni þegar eftirlitið á sér stað. Hestaleigur og reiðskólar eru úttektarskyld starfsemi samkvæmt viðauka I í reglugerð 910/2014 um velferð hrossa.

Ábyrgðarmaður hestaleigu eða reiðskóla skal hafa tilkynnt Matvælastofnun um starfsemina. Tilkynningin skal sannreynd fyrir eftirlitið.

9.46.5. Skráning dagbókar – Hestaleigur og reiðskólar

Ábyrgðarmaður hestaleigu skal sjá til þess að haldin sé dagbók um notkun hrossanna þar sem fram kemur:

- Hvaða starfsmaður ber ábyrgð á velferð hrossanna á hverjum tíma
- Yfirlit yfir alla hesta sem notaðir eru í starfseminni (skráningarnúmer og örmerki)
- Dagleg notkun á hverjum hesti
- Yfirlit yfir notkun í hverjum mánuði og á ársgrundvelli
- Járningar
- Frávik (slys/veikindi)

9.46.6. Önnur eftirlitsatriði – Hestaleigur og reiðskólar

- Holdastigun
- Fóðrun/beit
- Almenn heilbrigði með áherslu á möguleg álagstengd einkenni
- Stíur og gerði
- Rými og undirlag

9.80. Úrbætur

Tilvísun í 35.gr. og 44.gr. X.kafli í lögum nr. 55/2013 um velferð dýra.

9.80.1. Úrbætur

Ef ekki hefur verið gripið til úrbóta í kjölfar athugasemda eftirlitsaðila.

- Undir þessum lið eru metnar þær úrbætur sem gerðar eru undir viðkomandi eftirlitsstað.
- Ef athugasemd sem gerð hefur verið við skoðunaratriði í skoðun hefur ekki verið lagfært við eftirfylgni eða næsta reglubundna eftirlit, skoðast það sem **Alvarlegt frávik** undir þessum lið.